

Әлеуметтену және бірегейлік

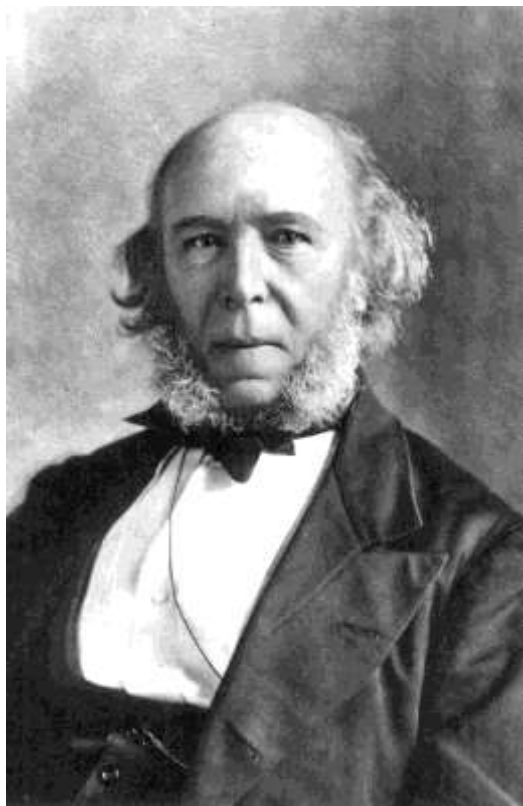
Курс:

әлеуметтану

Лектор:

Омарова Асем Тұрдыбековна

PhD, әлеуметтану және әлеуметтік жұмыс кафедрасының аға
оқытушысы

"Әлеуметтік институт" терминін алғаш рет ХІХ ғасырдағы ағылшын әлеуметтанушысы Герберт Спенсер ұсынған.

Ол әлеуметтік институттардың 6 түрін бөліп көрсетті:

- өнеркәсіптік;
- кәсіби;
- саяси;
- ғұрыптық;
- діни;
- отбасы.

Барлығы үшін маңызды негізгі қажеттіліктер:

- 1.ұрпақ өсіру (отбасы және неке институты) ;**
- 2.қауіпсіздік және әлеуметтік тәртіп (саяси институттар, мемлекет)**
- 3.өмір сүру (экономикалық институттар, өндіріс);**
- 4.білім беру, өскелең ұрпақты әлеуметтендіру, кадрлар даярлау (білім беру институттары);**
- 5.рухани мәселелерді шешу, өмірдің мәнін ұғыну (дін институты).**

- **Әлеуметтік институттар** – бұл кез-келген қоғамның өміршеңдігін анықтайтын адамдардың бірлескен қызметін ұйымдастырудың тарихи қалыптасқан тұрақты формалары.

Әлеуметтік институттар

- құндылықтар жүйесі,
- әлеуметтік институтқа енгізілген барлық адамдар үшін міндетті қызмет пен мінез-құлық үлгілері
- адамдардың ұқсас мінез-құлқына кепілдік береді
- олардың қажеттіліктерін қанағаттандыру жолдарын белгілейді
- күнделікті өмірде туындайтын жанжалдарды шешеді
- қандай да бір әлеуметтік қоғамдастық пен тұтас қоғам шеңберінде тепе-теңдік пен тұрақтылық жағдайын қамтамасыз етеді.

Институционализация

практиканы немесе қоғамдық қатынастар саласын заң немесе әлеуметтік норма, қабылданған тәртіп түрінде бекіту. Бұл әлеуметтік байланыстар мен қатынастардың ресімделуі.

Институционализацияның кезеңдері

- *Әлеуметтік маңызды қажеттіліктің пайда болуы, оны қанағаттандыру үшін міндеттерді қалыптастыру;*
- *Әлеуметтік нормалар мен ережелерді қалыптастыру және дамыту;*
- *Қоғамда осы нормалар мен ережелерді практикалық қолдану, бекіту;*
- *Нормалар мен ережелерді сақтау үшін санкциялар белгілеу, институттың барлық мүшелері үшін мәртебелер мен рөлдер жүйесін құру.*

Әлеуметтік институттардың қызметтері

Әлеуметтік институттардың қызметтері

нақты

латентті

*Егер айқын, саналы,
танылған функция
ерікті
("басқарылатын")
болса, онда жасырын
функция байқаусызда,
көбінесе бейсаналық
болып табылады.*

Негізгі институттар келесідей міндеттерді шешуге бағытталады:

- **Саяси, экономикалық** – құқықтық және әкімшілік актілерде бекітілген нормалар, ережелер негізінде мінез-құлықты қоғамдық-әлеуметтік реттеу.

- *Отбасы, дін*— моральдық-этикалық бағдарлау және жеке адамдардың мінез-құлқын, қоғамдағы орнын реттеу. Олар мінез-құлық пен мотивацияға моральдық аргумент пен этикалық негіз береді.

Институттар	Символдар	Негізгі рөлдері	Физикалық күштері	Мінез-құлық кодексі
Отбасы және неке	Сақиналар, неке туралы куәлік, неке шарты	Әкесі, анасы, баласы	Үй, пәтер, жиһаз, көлік	Отбасылық тыйымдар
Саясат	Ту, әнұран, елтаңба	Президент, сот	Қоғамдық білім	Конституциялық заңдар
Экономика	Бренд, ақша	Сатып алушы, сатушы, қызметші	Фабрика, офис, дүкен	Келісім шарт, лицензиялар
Білім беру	Диплом, аттестат, ғылыми дәреже	Ұстаз, оқушы	Мектеп, стадион, университет	Білім алушының ережесі
Дін	Крест, жарты ай, құрбандық шалатын орын	Діни қызметкерлер	мешіт, шіркеу, дұға ғимараты	Діни өсиеттер, сенім

Демек, институттар дегеніміз – белгілі бір әлеуметтік қажеттілікті қанағаттандыру үшін қоғамның ресурстарын өзара әрекеттесу түрінде пайдалану үшін құрылған әлеуметтік білім. Институттардың маңызды функцияларының бірі-әлеуметтік рөлдердің көп немесе аз болжамды үлгілеріне қол жеткізу арқылы адамдардың қызметін тұрақтандыру.